

MUSIKA ETA SUHARTASUNA TRESNA GISA

Ainara LeGardon (Musika Bulegoaren 2018ko urtekarirako idatzitako artikulua)

Sarritan, “artista naiz” esateak automatikoki eragiten du halako jakinmin morboso bat, gauzatu egiten dena galdera itxuran, alegia, ea zer beste lanekin osatzen duen bizimodua arte sorkuntzan aritzen den pertsonak. Atzetik jarraitzen gaitu *cliché* zaharrak: *amateur* jendea garela, edo kolektibo prekariora (eta prekarizatua). Ideia hori sakonki errotuta dago jendaratean eta, are okerrago, baita eremu artistikoan bertan ere.

Zorionez, azkenaldian, gure lanbidearen errealtatea argi eta garbi lantzen ari dira hainbat eztabaida gunetan. Dagoeneko ez dugu ezkututzen gure bizimodu ezegonkorra, eta saiatzeko gara gure oinarritzko eskariak helarazten, bai ikus-entzuleei, baita erakunde eta botere publikoei ere.

Hala, bereziki argigarria da Remedios Zafra egilearen “*El entusiasmo. Precariedad y trabajo creativo en la era digital*” saiakera (“Suhartasuna. Prekarietatea eta sormen lana aro digitalean”. Anagrama Saiakera Saria jaso zuen 2017an). Testuak hausnarketa egiten du, hain zuzen, honako gai honen inguruan: artean aritzen den jendearen grinak nolako eragina izaten duen artisten beraien kontra:

“(…) beren suhartasuna erabilia izan daiteke argudio gisa, hain justu, zilegitu ahal izateko beren esplotazioa, esperientziarekin ordaintzea edo beren kritikotasuna itzaltzea, konformatu behar dutenez lanean aritzearekin bokazioaren inguruan dabilen zerbaitetan, debalde, etengabe urruntzen ari den etorkizun batean inbertitzen, edota beste modu batera kobratzen (era immaterialean), demagun esperientziarekin, ikusgarritasunarekin, txerarekin, aitortzarekin, jarraitzaileekin, *like*-ekin, beren banitatea edo bizitza-ikusmira zauritua nolabait elikatzeke”.

Zafrak, era berean, azpimarratzen du gure garaiotan “suhartasuna eta grina sortzailea tresnatzat baliatzen da, eta hura definitzen duen ezaugarri nagusia da iraungitzea”. Ezin adosago nago egilearekin esaten duenean kultur irizpideak ez dituela dagoeneko kulturak ematen, baizik eta merkatuak. “Errazen egiten den ordainketa, azkarrena izaki, ‘begiekin ordaintzea’ izaten da”. Hain zuzen ere, ikusgarritasuna da gaur egun merkatuaren logikan hoberen txertatzen dena; izan ere, diruz ordaintzea “etorkizunerako inbertsio” moduan ulertzen da.

Sarritan galdetzen didate ea benetan den posible soil-soilik musikaz bizitzea. Nik erantzuten dut baietz, behintzat horrela bizi dudala nik, izugarri promiskuoa eta aktiboa izanik betiere. Badu zailtasun gehigarri bat, gainera: koherentzia artistikoa eta sen kritikoa mantentzea, batzuetan eromenezko erritmoa duten lan baldintzetan.

Pentsa dezagun zeintzuk diren egungo musikarien kolektiboak dituen diru-iturri nagusiak. Badira batzuk, soilik konposatzen dutenak. Kasu horretan, iturri nagusiak dira enkarguzko obren ordainsariak eta egile eskubideak. Badira beste batzuk, soilik interpretatu egiten dutenak, eta kasu horretan emanaldietako kaxetak izaten dira diru-iturri, artista interprete gisa dituzten eskubideekin batera. Batzuetan bat egiten dute bi alderdiek (egile eta interprete) autoedizio diskografikoarekin; horrenbestez, diru-sarrerak jasotzen dituzte salmentengatik eta fonogramekin lotutako eskubideengatik. Horrez gain, badira hitzaldiak ematen dituztenak, tailerrak, edo eskolak ematen dituztenak erregulartasunez. Hori izaten da, hain justu, musikarekin lotutako diru-iturri nagusietako bat. Zalantzarik gabe, erakundeen dirulaguntzak, beka, erresidentzia artistikoak eta bestelako laguntzak izaten dira beste oinarri ekonomiko garrantzitsu bat. Hori guztia kudeatzen ahal dugunok zortedunak gara, bizi gaitzkeelako, eta gainera jan eta alokairua ordaindu, musikari esker; baina ez da ohikoena, eta ez luke izan behar ere. Baldintza horietan, autoesplotazioa agertzen da eta artista jendeak amaitzen du kudeatzaile eta burokrata bilakaturik, energiak agorturik eta sorkuntzarekin lotutako zereginetan aritzeko denbora nahikorik gabe.

Itzul gaitzen itotzen gaituen arazoetako batera: abiatzen dugun egitasmo bakoitzari behar duen mimoa emateko denbora falta, eta presaka ibili beharra. Eta horrek eramaten gaitu gure sektorean berezkoa den intermitentziaren gaira: zer gertatzen da diru-iturririk jaso ez, baina lanean aritzen garen garaietan? Disko eta disko artean jarraitzen dugu konposatzen, entseatzen, kantu berrien produkzioa edo hurrengo bira prestatzen, eta abar. Egiari zor, ez daukagu egitura administratibo edo legezkorik egoerari aurre egiteko.

Duela hilabete batzuk, albistegietan atera zen [Espainiako] Gobernuak Gizarte Segurantzaren erregimena erreformatzeko asmoa zuela, hain zuzen, zatikako kotizazioaren bidez Langile Autonomoen Erregimen Berezian gauden langileok gure irabazien araberako kuota ordain dezagun. Tamalez, itxaropenez itxaroten dugun akordio hori atzeratzen ari da ezinbestean.

2019. urtean, gure irabaziak direnak direla ere, 283,3 euroko kuota ordaindu beharko dugu hilero. Horrek eragiten du lan handia egin behar dugula eta modu jarraian, oporraldiak baztertzerantz helduz, behar baldin bada. Ez daukagu dirulaguntzarik langabezian geratzeagatik, eta ez gara heltzen ezta amestera ere noizbait utzi diezaioketula jotzeari edo eskolak emateari, soil-soilik ikerketa artistikoan aritzeko, edota lan berrien sorkuntzan. Horrek guztiak eragiten du gainezka eta saturatuta ibiltzea, antsietatez, gure artista ibilbidearen momentu batzuetan osasun arazoak ere eraginez.

Musikaz bizitzeko (eta irauteko), asko eta azkar sortzera / produzitzera behartuta ikusten dugu gure burua. Bitartean, ikus-entzuleak ohitu egiten dira modu beretsuan kontsumitzera: azaletik eta musikaz gozatu gabe, baita hura sortu eta eskuragarri jartzeak ekartzen duen esfortzua baloratu gabe ere. Musika zabaltzeko egun dauden banaketa ereduak ere ez dira oso lagungarriak; masa kulturak ezartzen duen tirania ere ez.

Mery Cuesta egileak, *“La Rue del Percebe de la cultura y la niebla de la cultura digital”* (‘Kulturaren Rue del Percebe eta kultura digitalaren behelainoa’; Consonni, 2015) liburuan azaltzen ditu ‘kultura berria’ delakoaren hiru ezaugarri interesgarri, inguru digitalean sortzen direnak: “a) sarbide azkarra, b) zerumuga zabala eta c) merketasuna. Hala, zuzenki aipatzen ditu horien alde txarrak: “informazio kopuru handietara sartzeko azkartasunak eta erraztasunak eragiten du, era berean, edukiak modu azalekoan barneratzea, baita halako bulimia moduko bat ere; zerumuga zabalak noraeza eragiten du; eta merketasuna –ez gaitezen tronpa— prekariedade profesionalaren maskara atsegina baino ez da”.

Inguru digitalean musika kontsumitzeko eta zabaltzeko dauden ereduak, artisten kolektiboarentzako lan-tresna baliotsuak izan ordez, sarritan bihurtzen dira interferentzia; horrenbestez, homogeneizazioa dakarte, bai pentsamendu artistikoan, baita ikus-entzuleen gustuetan ere.

Egoera horrez gain, egun indarrean dagoen legedia ez betetzeak ere ez gaitu gehiegi laguntzen gure egunerokoan. Teorian, kontzertu bat antolatzen duen enpresak edo erakundeak dauka ardura Gizarte Segurantzaren alta eta baja emateko, langileak hala eskatzen badu betiere. Hori ez da ia inoiz betetzen. “Behartu” egiten gaituzte faktura bat aurkeztera.

Artistaren Estatutua delakoan aztertzen da lan artistikoaren intermitentziarekin eta diru-iturrien irregulartasunarekin bat datorren sistema fiskala sortzea, erretiro duin bat berma dezakeena, eta jakina, sortzen jarraitzeko eskubidearekin bat egingo duena. Eskatzen da, era berean, aitortzea gure lesioak eta laneko gaixotasunak, baita langabezian geratzeagatik dirulaguntza jaso ahal izatea ere. Gainera, puntu esanguratsu moduan, arte irakaskuntzaren garrantzia azpimarratzen da, eta titulu unibertsitarioekin parekatzea eskatu. Ez dugu sobera eskatzen, soilik langile klasearen gainontzeko kideei bermatzen zaien babes soziala.

Zafrak dioenez, “suharrak mugiarazten dituen zera da, beren grina landu ahal izatea, beren zaugarritasun ekonomikoa askatasun bihurtzea”. Eta, aitzitik, suharrek sarrien topatzen dutena honako egoera hau da: “beren lana zaletasun bihurtzea, beren lanbidea ez izatea ogibide, beren produkzioa kontsumo gisa baloratzea, eta beren indar produktiboari beste batzuek ateratzea etekina”.

Gure ardura da tinko eustea borroka horren aldeko konpromisoari, arte eremuarekin zerikusia duen edozein negoziatzotan katearen katebegirik ahulena izateari uzteko; halaber, gogoetazko posizio batetik sortzen jarraitu ahal izatea, azken finean, hutsalkeriari eta itzalaldi kritikori ihes egin ahal izateko.